

ХОЛИСТИЧНИЯТ ПОДХОД В МЕДИЦИНАТА

Ц. ДЖИГАНСКА, П. МАРИНОВА И П. ДОБРИЛОВА
Филиал „Проф. д-р И. Митев“ – Враца, МУ – София

HOLISTIC APPROACH TO MEDICINE

TS. DZHIGANSKA, P. MARINOVA AND P. DOBRILOVA
Subsidiary „Prof. Dr. Ivan Mitev“ – Vratsa, Medical University – Sofia

Резюме. Здравето не е статично състояние, а динамично равновесие между всички органи и системи и светът, който е около тях. За да се постигне и поддържа, се изискват нашите постоянни осъзнати усилия. Да си здрав, не значи само да нямаш никакви оплаквания и да живееш охолно. Здравето не се измерва само с липсата на видима болест, но и чрез начина ни на мислене и стила ни на живот. В сърцевината на холизма са старите философски въпроси за общото и отделното, за цялото и неговите части. Корените му са още в античната философия и християнството. Независимо от научната област, в която се разглежда холизмът, идеята е, че всички свойства на дадена система не могат да бъдат обяснени с нейните самостоятелни части. Холистичният подход в медицинската практика е концепция, според която всички аспекти на нуждите на дадено лице – психологични, физически и социални, са взети под внимание. Холистичният подход разглежда цялото, а не отделни фрагменти.

Ключови думи: холистичен подход, медицина, развитие

Summary. Health is not a static state, it is a dynamic equilibrium between all organs and systems and the surrounding world. To achieve and maintain our health, constant conscious efforts are required. Being healthy does not mean you just do not have any complaints and live lavishly. Health is not measured only by the absence of visible disease, but also through the way of thinking and our way of life. At the heart of holism there are old philosophical questions about the overall and the individual, the whole and its parts. The roots of holism can be found even in ancient philosophy and Christianity. No matter which area of science is concerned, holism includes the idea that all the properties of a system cannot be explained by its separate parts. Holistic approach in medical practice is a concept, in which all aspects of the needs (psychological, physical and social) of an individual are taken into account. It looks at the whole, not fragments.

Key words: holistic approach, medicine, development

Само цялото има смисъл
Хегел

Холизъм, произтича от гръцката дума „holos“, означаваща „цяло“. За поддръжниците на холистичната идея никоя част не е по-основна от останалите. В сърцевината на холистичната идея стоят старите философски въпроси за общото и отделното, за цялото и неговите части. Корените на холизма датират още от античната философия и християнството.

„Бащата“ на медицината – **Хипократ**, твърди, че да си здрав означава да си в хармония както със самия себе си, така и с околния свят. Според него здравето е динамично равновесие, постигнато чрез живот в съответствие с природните закони. Той вярва, че ставащото в ума засяга и тялото, и че човекът трябва да се лекува във всичките му измерения, като се взема под внимание и средата, в която той живее и работи. Негова е мисълта, че „по-важно е да знаем какъв е човекът, който е болен, отколкото от каква

болест е болен”. Той разглежда организма на пациента като единно и неразделно цяло, а болния човек – като единство на телесни и духовни функции (М. Апостолов, 1998).

Друг учен от античността – **Аристотел**, смята, че цялото е повече от сбора на неговите части.

В средновековието и възраждането **Гален** и **Парацелз** следват пътя на холистичната медицина. Гален е един от първите, който предполага връзката между психичното състояние и раковите заболявания.

Немският философ **Георг Вилхелм Фридрих Хегел** описва по един цялостен и еволюционен начин отношението между ум и природа. В частност той развива концепцията за ума или духа, който се манифестира в поредица от противоречия и опозиции, които в крайна сметка се интегрират и обединяват. Концепцията за цялостност играе ключова роля във философията му. Според него обектът трябва да се третира като онтологично, първично цяло (Гегел, 2000).

По-късно, когато главно място в науката заема експериментът, холизмът не може да докаже експериментално връзката между *био-психо-социалното* и за няколко столетия загубва връзката си с нея.

Едва в началото на XX век идеята за холизма се възражда. Основоположник става южноафриканският учен Ян Христиан Смутс, който въвежда термина „холизм” в книгата си „Холизм и еволюция” през 1926 година. Според него цялата еволюция на

живата природа е основана на неотменната неразделност на многообразието на видове и форми, които ни обкръжават. Той възстановява правото на холизма като научно направление. Без да изключва материята Смутс успява да примири вечното противоборство между физическото и духовното (J. Smuts, 2006).

За привърженик на идеята се смята и френският философ **Едгар Морен** въз основа на интердисциплинарното естество на неговата работа.

Примери за холизъм могат да се намерят в цялата човешка история. Френският протестантски мисионер **Maurise Leenhardt** въвежда термина *cosmorphism*, за да покаже състоянието на перфектна хармония с околната среда (Bihan, 2008).

Холистичният подход откриваме и при един от основателите на хуманистичната психология **Ейбрахам Маслоу**, който описва своята теория на потребностите като единство на физическото, психологичното, културното и социалното.

В богословската антропология намираме холизма в обединяването на душа и тяло (Библия, 1982).

Холизмът е една от основополагащите концепции и в медицината.

Планът за здравето на дадено лице включва ума, тялото и духа, както и заобикалящата го среда (фиг. 1).

Холистичният подход в медицината не е просто механичен сбор от различни терапии

Фиг. 1. Структура на холизма

– хирургия, синтетични медикаменти, хомеопатия, акупунктура, фитотерапия и т.н. Той има своя философия и включва хилядолетната мъдрост и опит, натрупани по отношение на целия човек и лечебната практика, включително достиженията на съвременната медицинска наука и техника.

Много широко влияние оказва философията на цялото в областта на медицината. В параграф 6 на Хартата на СЗО за семейна медицина в Европа е упоменато, че “холистичен” означава физическа, психологична и социална гледна точка за лица, семейства и общности (WHO, 1994).

Според носителят на наградата „Пулицър“, бактериологът **Рене Дюбо** „Западната медицина ще стане научна само тогава, когато лекарите и техните пациенти овладеят силите на тялото и ума, които действат според лечебните закони на природата”.

Негова е и мисълта, че: „Да разрешиш проблемите, свързани с болестта, не е еднозначно с това да направиш някого здрав и щастлив, последното изисква мъдрост и проникновение, които са отвъд медикаментите и терапията”. (Из речта му при връчването на Наградата).

Холистичният подход в медицината възприема един по-широк възглед за човека, здравето, причините за болестта и индивидуалните ѝ прояви в процеса на лечение. Човешкият индивид се разглежда като съставен от три основни, взаимосвързани и влияещи се части – физическа, умствено-емо-

ционална и духовна, всяка от тях със своя организация и енергийна структура, влияещи върху здравето (фиг. 2).

В началото на миналия век **Фройд** развива теорията, че неизразените емоции или действия водят до някакво заболяване.

Задача на холистичната медицина е да координира научните и ненаучните методи и терапии в различни форми. Това не е лесно и изисква висок професионализъм и опит. От друга страна, ние сме свидетели на наплив от псевдопрактики.

Според многобройни проучвания в целия свят непрекъснато нараства броят на психосоматичните заболявания – т.е. тези, които се развиват под въздействие в различна степен от страна на психо-емоционалното състояние на човека. Още преди около 2000 г. на римския лекар Гален е известно, че депресията може да допринесе за появата на раково заболяване.

Проучване, направено през 2007 г. в Швеция сред общопрактикуващи лекари, показва, че концепцията за холистичен подход е жива за общата медицинска практика. В резултат на това изследване авторите му твърдят, че отношението включва признаване на цялостната личност, а не само на фрагменти от едно лице със заболяване. Според тях думата „холистичен” трябва да се изписва „холистично”, за да се избегне объркване с алтернативната медицина (Strandberg, 2007).

Има автори, според които съвременният медицински подход не е холистичен, а се

Фиг. 2. Холистичен възглед за здравето

основава на превърнатия в догма ограничен механистично-материалистичен възглед, или т.нар. *редукционистичен подход*. Такъв е френският философ от XVII в. **Рене Декарт**, който твърди, че хората имат два ясно разграничими компонента – ум и конкретно осезаемо физическо тяло, и че изучаването на всеки от тях според него изисква отделна методика (Гълъбов, 2001).

При направено мащабно проучване на 1035 произволно избрани лица на територията на САЩ за причините, поради които избират алтернативната медицина, става ясно, че я използват, не защото са недоволни от конвенционалната медицина, а тъй като е по-близка до тяхната философия. Мнението на изследователите е, че хората са склонни да плащат от джоба си за такъв вид услуги, докато медицинските специалисти биха могли да ги предоставят при използването на цялостен подход в лечението (J. A. Astin, 1998).

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Днес холистичната медицина е по-скоро подход към живота и здравето, обединяващ физическите, умствените, духовните и социалните аспекти на човека с цел да се създаде общо чувство за благосъстояние.

Здравните специалисти осъзнават, че здравето зависи от баланса на всички тези компоненти. Все по-често екипът в здравеопазването се състои от разнообразна група

специалисти. За формирането на цялостна лечебна практика огромно значение има междудисциплинарния диалог, подготовката на специалистите в екипа, регламентираните взаимоотношения, нормативната база и не на последно място – ***уважението към пациента, неговото здраве и жизнената му философия.***

Библиография

1. Апостолов, М. и П. Иванова. История на медицината и сестринството, С., ГорексПрес, 1998.
2. Библия, С., Изд. на Светия Синод, 1982.
3. Гълъбов, А. Световната конспирация срещу здравето, С., 2001.
4. Гегел, Г. В. Ф. Феноменология духа, М., 2-е изд., 2000.
5. Bihan, A. Entre corps intime et corps socia. Oessant, 2008.
6. Astin, J. A. Why patients use alternative medicine: results of a national study. – JAMA. 1998 May 20;279(19):1548-53.
7. Laurie, L., J. Pereira, L. Leadows et S. Kaiser. Sexuality in palliative care: patient perspectives. – Palliat Med. 2004 Oct;18(7):630-7.
8. Smuts, J. Holism and Evolution, 1926 (2006)
9. Strandberg EL, Ovhed I, Borgquist L et Wilhelmsson S. The perceived meaning of a (w)holistic view among general practitioners and district nurses in Swedish primary care: A qualitative study. – BMC Fam Pract. 2007 Mar 8;8:8.
10. WHO, General Practice/ Family Medicine, Europe, Geneva, 1994.

✉ Адрес за кореспонденция:

Ц. Джиганска
Филиал „Проф. д-р И. Митев”
на МУ – София
Университетски комплекс
3000 Враца